

Kreditforeningerne og den foreslaaede Hypothekbank.

Af

A. Hein.

I Rigsdagssamlingen 1886—87 fremsatte Regeringen et Forslag til Lov om »en almindelig Hypothekbank for Danmark«. Forslagets Grundtanke var den, at forvandle de private Kreditforeninger til Led af en Statsinstitution. Alle Kreditforeninger, der fremtidigt maatte blive oprettede, skulde ifølge Lovforslaget fuldstændigt indordnes under Hypothekbanken, og vel kunde en lignende Tvang ikke anvendes mod de allerede eksisterende Kreditforeninger, men det var dog tydeligt nok Meningen efterhaanden ogsaa at annektere dem.

Det af Folketinget nedsatte Udvalg havde ikke synderlig Sympathi for Forslaget. Udvalget anerkendte, at de bestaaende Kreditforeninger have udviklet sig paa en sund og naturlig Maade; Udvalget var »ikke blind for, at en Hypothekbank under visse Forhold muligt kunde vise sig mindre tilfredsstillende«, og Forslagets Forbillede »den svenske Hypothekbank har — i alt Fald efter Svenskernes Formening — ikke altid løst sin Opgave med Held«.

Man skulde herefter have troet, at den paagældende Hypothekbank var opgivet, og Regeringen genoptog da heller ikke senere Forslaget; men i sidste Rigsdags-samling (1888—89) blev Forslaget mærkeligt nok genoptaget af Oppositionen. Ganske vist skete dette mere af storpolitiske end af praktiske Grunde, men det turde dog være tidssvarende at underkaste Forslaget en nøjere Drøftelse for om muligt at hindre dets Genoptagelse i alt Fald i dets nuværende Skikkelse.

Med Hensyn til de Fordele, Hypothekbanken skulde kunne yde Laantagerne, da er det fra alle Sider fremhævet, at disse skulde bestaa i, 1) at Laanene blive billigere, og 2) at Laantagerne forud skulde kunne beregne Omkostningerne ved Laanenes Optagelse. Andre eller flere Fordele er der Ingen, der har villet tillægge Hypothekbanken. Det bliver altsaa at undersøge, om disse Fordele virkelig kunne forventes realiserede, og om der ikke kan forventes saadanne Ulemper knyttede til Hypothekbankens Virksomhed, at hine Fordele, selv om de blev realiserede, vilde blive for dyrt købte.

Som bekendt virke Kreditforeningerne paa følgende Maade: Naarsomhelst en Grundejer trænger til Laan i sin Ejendom, for hvilket han kan give saadan Sikkerhed, som Kreditforeningerne kunne modtage, kan han uden store Formaliteter eller Bekostninger og uden større Tidsspilde end den ordentlige Forretningsgang kræver, faa det attraaede Laan. Dette udbetales i den paagældende Kreditforenings Kasseobligationer, som han enten selv maa sælge eller som for hans Regning sælges af Kreditforeningen. Omkostningerne bestaa i Udgift

til Vurderingsforretning, til Obligationens Stempling og Tinglæsning. Disse Omkostninger kunne ikke forringes ved Hypothekbankens Hjælp. Ved Laanets Udbetaling skal der indbetales et Indskud til Kreditforeningens Reservefond. Heller ikke denne Udgift vil kunne ned sættes ved Hypothekbankens Hjælp. Endelig afhænger Laanets Udbytte af den Kurs, til hvilken det lykkes at sælge de Kasseobligationer, i hvilke Laanet er udbetalt. Det er paa dette og kun paa dette Punkt, Hypothekbanken skulde tænkes at kunne yde Laantagerne en Fordel. Banken tænkes nemlig selv at sælge sine Kasseobligationer og igennem vedkommende Kreditforening udbetales Laanet kontant. Imidlertid er det klart, at Hypothekbanken (gennem Kreditforeningen) ikke kan udbetale Laanet til en højere Kurs end den, Banken selv har faaet ved Salget af sine Kasseobligationer; har den faaet pari for dem, kan den allerhøjst udbetale Laanet til pari; har den kun faaet 98 pCt. for dem, kan Laantagerne allerhøjst faa 98 pCt. Den Fordel, Hypothekbanken skulde yde Laantagerne, skulde altsaa hidrøre derfra, at den forventes at kunne opnaa en højere Kurs for sine Kasseobligationer end den, til hvilken de enkelte Kreditforeningers Obligationer kunne sælges. Vi skal senere se nærmere herpaa.

De optagne Kreditforeningslaan maa af Medlemmerne (Laantagerne) forrentes og amortiseres ved forudbestemte halvaarlige Indbetalinger, der indeholde 1) Rente, 2) Afdrag og 3) Bidrag til Kreditforeningens Reserve- og Administrationsfond. Renten retter sig efter de paagældende Kasseobligationers Rentefod; hverken denne eller Afdragene vil berøres af Hypothek-

banken. Kreditforeningernes Reserve- og Administrationsfonds Overskud tilhører Medlemmerne og kommer dem tilgode paa forskellig Maade, men dog stedse saaledes, at enhver Forøgelse af disse Fonds Udgifter maa falde Medlemmerne tillast. Det er nu klart, at Hypothekbanken ikke kan administreres uden Udgift, og det er da ogsaa i Lovforslaget bestemt, at de under den sorterende Kreditforeninger skulle betale disse Udgifter samt yde Bidrag til Dannelsen af et Reservefond. Disse Udgifter falde altsaa indirekte paa Laantagerne; og Spørgsmaalet er nu ligefrem: hvor stor skal den gennem den forventede højere Kurs for Laantagerne indvundne Fordel mindst være for at den blot kan opveje den igennem Bidragene til Hypothekbankens Administration og Reservefond Laantagerne paaførte forøgede aarlige Udgift? I Lovforslagets § 12 ansattes dette Bidrag til $\frac{1}{16}$ pCt. aarlig af Laanenes oprindelige Beløb; Folkethingsudvalget foreslaar det forhøjet til $\frac{1}{10}$ pCt. og der er ingen Tvivl om, at selv $\frac{1}{10}$ pCt. aarlig vil vise sig at være lidt nok til Dannelsen af et Reservefond og Dækning af Administrations-Udgifterne (jfr. nedenfor).

Men gaa vi nu ud fra, at de under Hypothekbanken indtraadte Kreditforeninger aarligt skulde betale den $\frac{1}{10}$ pCt. af Laanenes Hovedstol, saa er det klart, at denne Udgift paa en eller anden Maade maa dækkes af selve Laantagerne. Beløbet kan direkte paalignes Laantagerne eller det kan indirekte paalignes dem derved, at det betales af Kreditforeningens Reserve- og Administrationsfond. Til dette betale Medlemmerne i de nu eksisterende Kreditforeninger i Reglen $\frac{1}{10}$ pCt. halvaarligt; hvis heraf Halvdelen eller $\frac{1}{10}$ pCt. aarligt skal betales til Hypothekbanken, saa vil enten

Følgen heraf være den, at Kreditforeningens eget Reserve- og Administrationsfond kommer tilkort, eller ogsaa kunde Medlemmernes halvaarlige Bidrag være nedsat med Halvdelen, hvis Hypothekbanken ikke var til. Med andre Ord, hvorledes man end vender det, er det Kreditforeningernes Laantagere, der komme til at betale Bidraget til Hypothekbankens Reservefond. Dette kan nu enten ske ved en Forhøjelse af den halvaarlige Ydelse eller ved en Udskydelse af Amortisationstiden. Vælges den første Form, skal den halvaarlige Ydelse altsaa forhøjes fra 2 og 2.25 pCt. til 2.05 og 2.3 pCt. Herved vil Bidraget fremtræde som en direkte Rente-forhøjelse. Naar Rentefoden er henholdsvis 3½ og 4 pCt. og dertil lægges 1/10 pCt. af Hovedstolen, er dette en Rente-forhøjelse af mere end henholdsvis 1/35 og 1/40, thi medens selve Renten bliver mindre, eftersom Laanene afdrages, bliver Forhøjelsen uforandret.

Skal Laantageren ved Hypothekbankens Bistand erholde blot Dækning af denne Rente-forhøjelse, maa den Kurs, til hvilken Laanene udbetales Laantageren, altsaa være mere end 1/35 og 1/40 højere end den Kurs, Kreditforeningsobligationer vilde kunne opnaa uden Hypothekbankens Hjælp. Naar Kursen paa 3½ og 4 pCt. Kreditforenings Obligationer nu er c. 96½ og 102 pCt.*), saa skulde Hypothekbanken altsaa blive i Stand til at udbetale Laanene til en Kurs af henholdsvis mindst 99½ pCt. og 104¾ pCt.

Vil man undgaa at forhøje Medlemmernes halvaarlige Ydelser til Dækning af Hypothekbankens Reservefonds-Bidrag, vil dette kun kunne ske ved en Forlængelse af Amortisationstiden. Og denne Forlængelse

*) Artiklen er skrevet og indsendt i September Maaned.

vil udgøre c. 10 Aar; med andre Ord, Laantagerne ville da komme til i 10 Aar længere at betale de aarlige Ydelser paa henholdsvis 4 og $4\frac{1}{2}$ pCt.; Hypothekbankens Bistand vil altsaa koste dem i Alt c. 40 og 45 pCt. af deres Laan. Skal Hypothekbanken yde Vederlag herfor, kan dette ogsaa kun ske ved en lignende Kursforhøjelse som ovenfor angivet.

Saaframt Hypothekbanken skal blive i Stand til at yde Laantagerne et saadant Vederlag for Laanenes ved dens Bistand foranledigede Fordyrelse, maa den altsaa allermindst kunne udbringe sine Obligationer til en Kurs, der er $2\frac{3}{4}$ til 3 pCt. højere end Kreditforenings-Obligationernes Kurs. Men dette er dog paa ingen Maade tilstrækkeligt; der maa endnu mere til:

Hypothekbanken tænkes at tilvejebringe de til konstant Udbetaling af de bevilgede Laan fornødne Midler ved Udstedelse og Salg af Obligationer. Hvis Forretninggangen ikke skal blive aldeles utaalelig langsom og uberegnelig, og for at Banken kan fyldestgøre sit 2det Formaal (at Laantagerne forud skulle kende Laanenes Kurs), maa saadanne Salg ske kortere eller længere Tid, førend der bliver Brug for Pengene. Dette forudsættes ogsaa saavel i Lovforslaget som i Udvalgsbetænkningen, og det bestemmes da som en Selvfølge, at det Rentetab, som Banken uundgaeligt derved kommer til at lide, maa dækkes derved, at Laanene udbetales til en lavere Kurs end den, Banken selv har opnaaet. Hvor stort eller hvor lille dette Rentetab vil være, er det selvfølgelig umuligt paa Forhaand at sige, men naar henses til, at det kan dreje sig om Rentetab for en ikke ganske kort Tid (Udvalget forudsætter indtil 3 halv-aarlige Terminer) og Banken bør beregne sin Kurs saa-

ledes, at den er sikker paa ikke at beregne den for højt, saa bør det ved Rentetabet forvoldte Kurstab for Laanenes Udbetaling vel næppe anslaaes til under 1 pCt. Blot for at dække det aarlige Bidrag til Bankens Administration og Reservefond samt Rentetab, maa Bankens Obligationer altsaa kunne udbringes til en Kurs, der mindst er $3\frac{3}{4}$ til 4 pCt. over Kreditforeningernes Obligations-Kurs, saafremt Laanene ikke skulle blive fordyrede ved Hypothekbankens Mellemkomst.

Forventningen om den højere Kurs for Hypothekbankens Obligationer i Forhold til Kreditforeningernes Obligationer støttes paa: 1) at Staten skal yde Banken et Garantifond paa 10 Millioner Kr. (Udvalget foreslaar 10 til 15 Millioner Kr.), 2) at Banken skal bestyres af Stats-Embedsmænd, og 3) at alle de deltagende Kreditforeninger hæfte solidarisk for Bankens Forpligtelser. Det maa herved bemærkes, at da Staten ikke yder en ubegrænset Garanti, vil den Formening, at den foreslaaede begrænsede Garanti i Ud- og Indland skulde sikre Banken en særlig større Kredit, uden Tvivl vise sig at bero paa et Fejlsyn. De 10 eller endog 15 Millioner ville næppe imponere de udenlandske Børser; disse ville vel snarere ræsonnere som saa: naar det er anset for nødvendigt at give Garantien en saadan bestemt Begrænsning, kan dette kun forklares derved, at man ikke drister sig til at give en ubegrænset Garanti, fordi den vilde kunne medføre større Ansvar. Begrænsningen røber altsaa en tilstedeværende Mistillid; og naar selve den danske Stat nærer saadan Mistillid, hvorfor skulle saa de udenlandske Børser nære en særlig Tillid til dette Papir. De danske $3\frac{1}{2}$

pCt. Statsobligationer noteres for Tiden til en Kurs, der er $2\frac{1}{4}$ pCt. højere end Østifternes Kreditforenings $3\frac{1}{2}$ pCt. Obligationer og 4 pCt. Statsobligationer noteres kun $\frac{1}{2}$ til $1\frac{1}{4}$ pCt. højere end de nuværende Kreditforeningers Obligationer, og dog er disse Statsobligationer fuldt garanterede af Staten. Kursen paa Husmands-Kreditforeningernes Obligationer, hvis Rente nyder en ubegrænset Statsgaranti, medens Kapitalen er ugaranteret, er c. 1 pCt. højere end Østifternes Kreditforenings $3\frac{1}{2}$ pCt. Obligationer, der er saaledes ingen Rimelighed for, at Hypothekbankens Obligationer paa Grund af Statsgarantien skulle kunne opnaa en Kurs af $3\frac{3}{4}$ til 4 pCt. over Kreditforenings-Obligationer, end sige en endnu højere Kurs. — At Statsebedsmænd skulde nyde en kvalificeret Tillid i Ud- og Indland til Tilvejebringelse af væsentlig Kursforhøjelse fremfor de af Kreditforeningerne selv valgte Bestyrelser, er der vel næppe nogen Grund til at tro; især da de paagældende Statsebedsmænd jo slet ikke skulle have Noget at gøre med den Del af Kreditforeningernes Virksomhed, der kan medføre Risiko, nemlig Bedømmelsen af Udlaanenes Størrelse.

Derimod er der ingen Tvivl om, at en Sammenlutning af alle eller de fleste af Landets Kreditforeninger til indbyrdes subsidiær Solidaritet vilde bidrage til at hæve Kursen paa deres Obligationer. Ikke blot vilde disses Sikkerhed og Soliditet vinde yderligere Anerkendelse hos Publikum baade i Ind- og Udland, men alene den Omstændighed, at et Børspapir udgør flere Hundrede Millioner Kroner, giver det en forøget Kursværdi; Papiret bliver mere kendt og derfor mere jævnt begært; et enkelt Udbud eller Begær af en endog

temmelig stor Post vil volde mindre Svingning i Kursen, fordi den er mindre i Forhold til den disponible Obligations-Masse. Den naturlige Aarsag til, at Østifternes Kreditforenings Obligationer stedse noteres højere end de andre Kreditforeningers, er formentlig netop at søge i, at Obligations-Massen er større og Papiret derfor mere kendt. (Ved Udgangen af Regnskabsaaret 1887—88 udgjorde Østifternes Kreditforenings-Obligations-Masse c. 150 Millioner Kr., alle de andre Kreditforeningers tilsammen c. 160 Millioner Kr.) Det er imidlertid klart, at hvis Kreditforeningerne skulde ønske at slutte sig sammen for derved at opnaa en forhøjet Kurs for deres Obligationer, saa vilde de kunne gøre dette uden Hypothekbankens Hjælp, altsaa uden at give Afkald paa deres Selvstændighed og uden at betale $\frac{1}{2}\%$ pCt. aarlig af hele deres Udlaans oprindelige Beløb. Og det er ligeledes klart, at dette Moment til en eventuel Støtte for Hypothekbankens Obligationer først vil faa denne Betydning, naar det er lykkedes Hypothekbanken at finde Tilslutning hos saa mange Kreditforeninger, at deres samlede Obligations-Masse er betydeligt større end de enkelte nuværende Kreditforeningers. Dette vil imidlertid i en overskuelig Fremtid kun kunne opnaas, hvis de nuværende Kreditforeninger vilde slutte sig til Hypothekbanken.

Den anden Fordel, Hypothekbanken skulde yde Laantagerne, var den, at disse paa Forhaand kunde vide, til hvilken Kurs Laanene vilde blive udbetalte. Dette skal opnaas derved, at Hypothekbanken i Ind- og Udland optager større samlede Laan ved Salg af sine Obligationer, dernæst i Forhold til Udfaldet af dette

Salg fastsætter den Kurs, hvortil Laanene i de kommende Terminer skulde udbetales, nemlig den opnaaede Netto-Kurs med Fradrag af det forventede midlertidige Rentetab. Hvor store Summer Hypothekbanken paa denne Maade skulde udbyde ad Gangen, maatte jo afhænge af et Skøn over det i de nærmeste Terminer forventede Begær fra Laantagernes Side. Kreditforeningernes samlede Udlaan var i de 5 Regnskabsaar 1875—80 88,707,500 Kr. eller c. 8,870,000 Kr. i hver Termin; 1880—85 154,129,800 Kr. eller c. 15,400,000 Kr. i hver Termin; 1885—87 83,538,450 Kr. eller c. 20,900,000 Kr. i hver Termin. I sidstnævnte Tal er dog indbefattet en Del Konverteringslaan.

Gaar man ud fra, at Hypothekbanken fik Tilslutning fra alle Kreditforeningerne, vilde der altsaa være Brug for c. 30 Millioner Kr. aarligt. Faar den slet ingen Tilslutning fra de andre Kreditforeninger, vil den derimod næppe faa Brug for mange Penge; i hvert Fald vil det være aldeles uberegneligt, hvor stor Tilgang de nye under Hypothekbankens Auspicier oprettede Kreditforeninger ville faa. Det er saaledes for Tiden aldeles umuligt blot at danne sig det fjærneste Begreb om, hvor stort et Kapitalbeløb, Hypothekbanken eventuelt vilde faa Brug for; og selv efterat den er traadt i Virksomhed, vil det være meget vanskeligt at danne sig et paalideligt Begreb derom, førend paagældende Termin staar for Døren. Denne Vanskelighed har Lovforslaget dog søgt at komme over paa en meget nem Maade. Det hedder nemlig i § 7, 1ste Stykke: »Der- som flere Foreninger til en vis Tid have indgivet Begæringer om Laan, hvis samlede Beløb er større end de Midler, hvorover Banken til samme Tid raader, fordeles

de disponible Midler imellem de forskellige Foreninger i Forhold til Størrelsen af de af dem inden 3 Maaneder før den paagældende Termin foreløbig tilsagte Laanebegæring«. (Skal formentligt være »foreløbigt tilsagte Laan«.) Altsaa medens Forholdet nu er det, at naar et Laan er begært og bevilget i en Kreditforening, kan Panteobligationen strax udstedes og tinglæses, hvorefter Laanet udbetales, hvad enten samtlige samtidigt begærte Laan ere mange eller faa, store eller smaa, saa skulde de af Hypothekbanken afhængige Kreditforeninger vel foreløbigt kunne tilsige Laan, men hvis samtlige samtidigt tilsagte Laan oversteg Hypothekbankens disponible Beholdning, saa skulde de foreløbigt tilsagte Laan reduceres ned til denne Beholdnings Størrelse. Hvorledes dette skal gaa for sig, om nogle af Laanene skal udbetales, andre ikke; eller om alle Laan skal forholdsvis reduceres, det siges ikke. Men dertil kommer, at kunde inden 3 Maaneder før Terminen tilsagte Laan overhovedet skulle komme i Betragtning!

Hvis det paa denne Maade blev muligt for Hypothekbanken paa Forhaand at angive Kursen for de ved dens Medvirkning udbetalte Laan, vilde Følgen altsaa være den, at medens Kreditforeningerne nu strax definitivt bevilge Laanene, hvis Udbetaling kan ske hurtigt, altsaa rimeligvis omtrent til den ved Laanebegæringens Indgivelse noterede Kurs, saa vil Forholdet blive det, at Kreditforeningerne maa svare Laansøgerne, at der vel foreløbigt bevilges dem et Laan, der vil blive at udbetale i næste Termin til den og den Kurs, men om de overhovedet ville faa Laanet eller om dette i alt Fald maa forholdsvis reduceres, det maa bero paa, om ikke samtlige Laanebegæringers samlede

Beløb overstiger Hypothekbankens Beholdning. Det maa herved bemærkes, at Lovforslaget forudsætter, at de til Hypothekbanken knyttede Kreditforeninger ikke maa give selvstændige Laan.

Folkethings-Udvalget har da ogsaa haft aabent Øje for, at Hypothekbanken paa denne Maade vilde betegne et kolossalt Tilbageskridt i Stedet for et Fremskridt i Ordningen af vore Kreditforenings-Forhold. Det har derfor foreslaaet en Ændring gaaende ud paa, at de Laan, der ikke kunne afholdes af Hypothekbankens disponible Beholdning, skulle afholdes af et nyt, af Banken optaget Laan. Da det imidlertid ikke er muligt paa Forhaand at vide, til hvilken Kurs dette nye Laan vil kunne optages, saa ville kun de Laansøgere, der faa Andel i den allerede disponible Beholdning, kunne beregne Laanets Kurs, førend de søge eller acceptere Laanet, og da ingen Laansøger kan vide, om han kan faa Lod i den ældre Beholdning, eller skal tage Del i det nye Laan, saa bortfalder hele den 2den For- del, Hypothekbanken tænkes at skulle yde Laantagerne, nemlig at de paa Forhaand skulde kunne beregne Laanets Kurs; i hvert Fald illuderes den i meget høj Grad, hvis ikke Hypothekbanken til enhver Tid sørger for at have saa stor disponibel Beholdning, at den kan opfylde alle de til den rejste Krav; men derved vilde der paaføres Banken et forholdsvis stort midlertidigt Rentetab, der jo skal bæres af Laansøgerne. Naar Udvalget til § 2 foreslaar, at saavel de ældre som de nye Kreditforeninger, der slutte sig til Hypothekbanken, ved Siden deraf skulle kunne have selvstændige Afdelinger, i hvilke Laan gives paa den gamle Maade, saa er dette i saa Henseende uden Betydning: Laansøgerne ville ikke

paa Forhaand kunne beregne Laanenes Kurs. Men dette Forslag medfører en selve Hypothekbanken truende Fare: Hypothekbanken skal jo forud optage større Laan til Udbetaling af de i følgende Terminer forventede Laanebegæringer, og hvis den dog til en vis Grad vil opfylde det Formaal, at Laansøgerne (eller nogle af dem) forud kunne beregne Laanenes Pris, saa maa de af Banken optagne samlede Laan være saa store, at de ikke blot ere tilstrækkelige til den allernærmeste Tids Behov. Den Kurs, til hvilken Laanene udbetales til Laantagerne, skal jo staa i Forhold til den for det af Banken optagne Laan beregnede Kurs med Fradrag af det midlertidige Rentetab. Hvis nu Banken har været saa heldig ved Optagelsen af sit Laan og ved sine Anbringelser af den midlertidigt overflødige Kapital, at Laanenes Udbetalings-Kurs kan ansættes saa højt, at Hypothekbanklaanene blive billigere end egentlige Kreditforeningslaan (hvortil, som bemærket, udkræves, at Kursen er mindst $3\frac{3}{4}$ à 4 pCt. højere end Kreditforenings-Obligationernes Kurs), saa ville Laansøgerne muligvis foretrække Hypothekbanklaanene. Dette vil i endnu højere Grad blive Tilfældet, hvis Kreditforenings-Obligationernes Kurs i Mellemtiden falder yderligere, medens Hypothekbanken endnu af det tidligere optagne Laan kan vedblive at udbetale Laanene til den højere Kurs. Hvis derimod Kreditforenings-Obligationernes Kurs skulde stige, efterat Hypothekbanken har optaget sit store Laan, saa ville alle Laansøgerne foretrække egentlige Kreditforeningslaan, og Ingen vil have Hypothekbankens Laan. Hvis t. Ex. Hypothekbanken, fordi man maatte befrygte urolige Tider og dermed følgende lave og nedadgaaende Kurser, har op-

taget et stort Laan til en saadan Kurs, at Laanene kun kunne udbetales til 96 pCt., men det truende Uvejr trækker over, Kurserne tvertimod gaa i Vejret, saa at Kreditforenings-Obligationer ogsaa kunne sælges til 96 pCt., saa vil der ikke fremkomme en eneste Begæring om Laan af Hypothekbankens Midler, Alle ville foretrække de billigere Kreditforeningslaan. Hypothekbanken vil da brænde inde med sine mange Penge, der vil stadigt løbe større og større Rentetab paa, hver Termin maa Hypothekbanken yderligere ned sætte sin Udbetalingskurs, og saaledes vil Tabet blive større og større, indtil endelig en Gang Obligations-Kurserne atter dale saa langt, at Hypothekbankens gamle dyre Laan, trods de lidte Rentetab, bliver et billigt Laan. Alle Laanebegæring vil da strømme til Hypothekbanken. Det er derfor klart, at Regeringsforslaget paa dette Punkt har set rigtig nok: skal Hypothekbanken ikke udsættes for uberegnelige Tab, maa den have Monopol; de ny Kreditforeninger bør helt tvinges ind under den, og de gamle ligesaa, saafremt det er muligt.

Hvis Hypothekbanken kommer istand, vil det nemlig ikke kunne gaa an, at de nu eksisterende ældre Kreditforeninger bevare deres Selvstændighed; de vilde byde Hypothekbanken en ødelæggende Konkurrence; i alt Fald under opadgaaende Kurser vilde dette bestemt være Tilfældet, og selv under staaende Kursforhold vilde deres Konkurrence være saa trykkende, at Hypothekbanken ikke vilde kunne staa sig. Kun under stærkt nedadgaaende Kurser vilde Hypothekbanken faa Overtaget i Konkurrencen. Allerede dette, afset fra alt andet, er tilstrækkeligt til at godtgøre, at det er en

Illusion, naar man af Hypothekbanken forventer Lettelse og Fordel for Laantagerne. Hvis Hypothekbanken under almindelige Forhold ikke kan bestaa i Konkurrencen med de frie Kreditforeninger; hvis den kun kan trives paa Betingelse af, at saavel alle ny som alle ældre Kreditforeninger tvinges ind under dens Ægide, saa kan der vel ikke tænkes bedre Bevis for, at Hypothekbanken saa langt fra vil yde Laantagerne Lettelser og Fordele, at den tvertimod vil volde vore Kreditforhold ubodelig Skade.

Det paavistes ovenfor, at Hypothekbankklaanene fordyredes ved Bidrag til Bankens Reservefond, hvilken Fordyrelse mindst udgør $3\frac{3}{4}$ til 4 pCt. Saavel ifølge Lovforslaget som Udvalgs-Betænkningen skal nu vel dette Bidrag til Hypothekbankens Reservefond bortfalde, naar dette har naaet en vis Størrelse. Men saafremt de ældre Kreditforeninger holde sig tilbage fra Hypothekbanken, vil Udsigten hertil være saa fjern, at man gerne helt kan bortse derfra. Lovforslaget ansætter den Størrelse, Reservefondet skal have naaet, for at Bidraget skal bortfalde, til 3 Millioner Kr.; Udvalget foreslaar 2 Mill. Kr. Af dette Reservefonds Renter skal Administrations-Udgifterne afholdes; indtil dette kan ske, skal Statskassen forskudsvis betale Administrations-Udgifterne, men med Ret til Tilbagebetaling, naar Reservefondets Renter en Gang maatte overstige Administrations-Udgifterne.

De nuværende Kreditforeningers samlede aarlige Udlaan blev ovenfor anslaaet til c. 30 Mill. Kr. Hvis man nu tænkte sig, at alle eksisterende Kreditforeninger strax sluttede sig til Hypothekbanken for deres nye Udlaans Vedkommende (at de ogsaa skulde indtræde i

Hypothekbanken med deres ældre Udlaan er utænkeligt), saa vilde Hypothekbanken muligvis kunde opnaa et aarligt Udlaan af 40 Mill. Kr.; i saa Fald vilde de aarlige Bidrag til Hypothekbankens Reservefond i Løbet af 10 Aar udgøre c. 2 Millioner Kroner; Bidraget vilde altsaa under denne Forudsætning til den Tid kunne bortfalde. Denne Forudsætning, at alle eksisterende Kreditforeninger skulde opgive deres Selvstændighed for at vinde den tvivlsomme Fordel af Hypothekbankens Støtte, er imidlertid aldeles absurd. Østifternes Kreditforening er i alt Fald stor nok til at kunne staa paa egne Ben, og det samme gælder uden al Tvivl om de fleste af de eksisterende Kreditforeninger.

Det er derfor mere rimeligt at antage, at Hypothekbanken vil blive henvist til de nye muligt under dens Ægide oprettede Kreditforeninger. Det skal nu ingenlunde nægtes, at der paa mange Maader trænges til Oprettelse af nye Kreditforeninger som overhovedet til nyt Liv i Kreditforeningerne, og det er rimeligt, ja sikkert, at større Frihed vilde fremkalde større Liv og Virksomhed til Held for Landets Kreditforhold; men om just Hypothekbanken er Midlet, er meget tvivlsomt. Hvor stor eller hvor lille en Tilslutning Hypothekbanken vilde faa, er det derfor umuligt at danne sig nogen Mening om, men i hvert Fald vil Tilslutningen næppe blive større end, at Opsamlingen af et Reservefond paa 2 Millioner Kroner vil medtage en saa lang Aarrække, at de først indtrædende Laantagere, naar de ville beregne Fordelene ved at tage Laan direkte i Kreditforeningerne eller indirekte i Hypothekbanken, bør lade det Hensyn ude af Betragtning, at Bidraget til Hypothekbankens Reservefond med Tiden kan bort-

falde. Selv med et aarligt Udlaan af 8 til 10 Millioner Kroner vil det nemlig medtage omtrent 20 Aar, førend Reservefondet kan naa den foreslaaede Størrelse og tilbagebetale de af Statskassen forskudsvis betalte Administrations-Udgifter. Og naar de ældre Kreditforeninger foretrække at bevare deres Selvstændighed, er der næppe stor Udsigt til, at Hypothekbanken ved de ny oprettede Kreditforeningers Hjælp skulde naa saa stort et aarligt Udlaan.

De to eneste Fordele, man har kunnet anføre som dem Hypothekbanken skulde kunne yde, var billigere Laan og forud beregnelige Kurser. Af disse vil sidstnævnte kun kunne naas, naar Hypothekbanken stedse er saa vel forsynet med disponible Midler, at den kan opfylde ethvert nok saa stort Krav fra paagældende Kreditforeningers Side. Derved udsættes den imidlertid for saa store og uundgaaelige Rentetab, at Laanene væsentligt maa fordyres, og den udsættes ligefrem for at brænde inde med store Kapitaler, som der ingen Brug er for og som dog maa forrentes. Forventningen om billigere Laan kan dernæst kun støttes paa den ved Kreditforeningernes Sammenslutning tilvejebragte Kursforhøjelse for Kasseobligationerne, idet den begrænsede Statsgaranti og Stats-Administration maa anses for i bedste Fald lidet betydende i saa Henseende.

Naar saaledes Hypothekbankens ene Formaal maa anses for uopnaaeligt uden uforholdsmæssige Ofre, og det andet simplere og lettere kan opnaas uden et nyt kostbart Statsinstituts Oprettelse, og uden Brud paa Kreditforeningernes hidtidige sunde og gode Udvikling, saa synes der kun liden Grund til at komme ind paa et Experiment, der ikke er uden Fare.

Den Fare vil Hypothekbanken i hvert Fald medføre, at man for at skaffe den Tilslutning vil søge at tvinge de eksisterende ældre Kreditforeninger ind under den. Trods Kriser og vanskelige Tider, og trods de Baand, der af Lovgivningsmagten efter Lov 19. Februar 1861 er paalagt de yngre af dem, have dog samtlige endnu eksisterende Kreditforeninger virket til stort Held for hele vor økonomiske Udvikling. Føles der Trang til yderligere Fremskridt, og dette kan der være god Føje til, saa er der dog ingen rimelig Grund til at søge denne Trang fyldestgjort ved at hæmme og standse den hidtidige Udvikling for at begynde noget nyt af tvivlsom Beskaffenhed. Rimeligere og naturligere vilde det være, om man gav den saa godt udviklede Kreditforenings-Institution Lejlighed til friere Bevægelse under virkelig sagkyndigt Tilsyn og Kontrol. Allerede i 1839 foreslog Bergsøe, at Tilsynet og Kontrollen med de af ham hertillands foreslaaede Kreditforeninger burde føres af en kongelig Kommissarius, eller en kongelig ansat Kreditforenings-Inspektør, og det er meget at beklage, at Lov 20. Juni 1850 ikke optog dette Forslag; vi havde da ganske vist undgaaet den saare uheldige Lov 19. Februar 1861 og de doktrinære, upraktiske Bestemmelser i de senere Kreditforeningslove. Erkendes det nu, at det vil være heldigt, om vore faste Ejendommers Kreditforhold yderligere udvikles, saa vil det naturligste og bedste Middel til Opnaaelse heraf være det at give Kreditforeningerne større Frihed til hensigtssvarende Ordning af deres og Laantagernes Forhold. Selv om man ikke vilde gaa videre end at vende tilbage til Lov 20. Juni 1850 og atter tilbagegive Grundejerne den Frihed til Sammen-

slutning i Kreditforeninger, som denne Lov gav dem og som berøvedes dem ved Lov 19. Februar 1861, saa vilde allerede dette indeholde et stort Fremskridt og aabne Mulighed for en stor og heldbringende Udvikling af Kreditforholdene; og al Fare for Misbrug af denne Frihed vilde i hvert Fald fjernes ved at Tilsynet og Kontrollen blev lagt i en virkelig sagkyndig Mands Haand.
